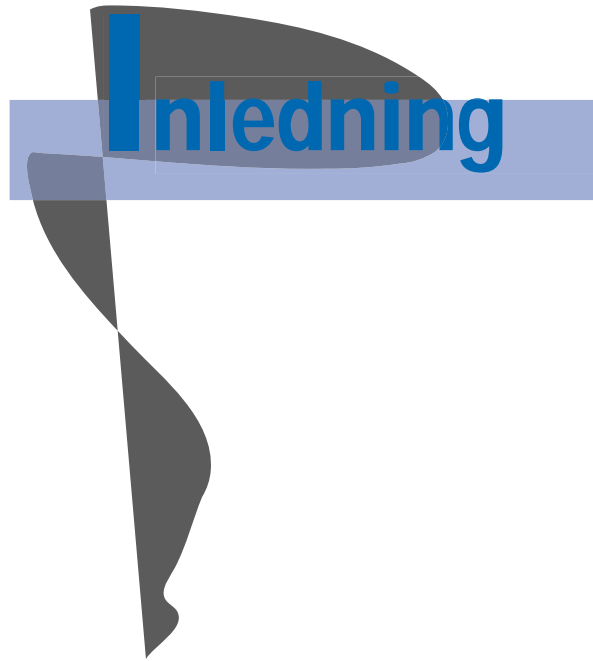

Kapitel 1

Inledning

Vad är vuxnas lärande?

Livslångt lärande spelar idag en central roll för utformningen av utbildningspolitiken i Sverige samt inom eu och oecd. Vuxnas deltagande i utbildningar, kurser och andra lärande aktiviteter utgör viktiga beståndsdelar av det livslånga lärandet. Begreppet livslångt lärande i dess helhet är lika stort som livet självt. Ett försök att begränsa begreppet till något mätbart innebär självklart en begränsning men också en möjlighet att se hur utbildning alltmer följer oss genom livet. I princip sträcker sig det livslånga lärandet från vaggan till graven.

Vuxnas lärande kan definieras på olika sätt, att ange en exakt betydelse för begreppet är förknippat med vissa svårigheter, liksom att bestämma vilka utbildningsformer som ska anses sortera under vuxenutbildning. *Vuxna* definieras i boken som personer i åldern 20–74 år och *lärande* som deltagande i lärande aktiviteter, både i mer reguljär utbildning och i det vardagliga lärandet. Boken belyser även effekter av lärande aktiviteter för den enskilde och för samhället. Vidare görs några internationella jämförelser.

"Slumpmässigt" lärande

Lärande i det vardagliga livet utan att det huvudsakliga syftet var lärande

Informellt lärande

Lärandeaktiviteter som en individ har organiserat på egen hand, självstudier

Formellt lärande

Formell utbildning.
Organiserande
lärandeaktiviteter
med nivåsystem och
antagningskrav

Icke-formellt lärande

Kurser och
studiecirklar.
Organiserande
lärandeaktiviteter
utan nivåsystem och
antagningskrav

Lärande aktiviteter för vuxna

Utbudet av lärande aktiviteter för vuxna i Sverige är både omfattande och mångfacetterat. Utbildning organiseras både inom ramen för det reguljära utbildningssystemet och utanför av t.ex. folkbildningsorganisationer och privata företag. Viktigt för det livslånga lärandet är också det vi lär oss i vardagen, av varandra, genom media osv.

Livslångt lärande definieras som samtliga aktiviteter som en person deltar i med syfte att förbättra kunskaper, färdigheter eller kompetens inom något område. I likhet med eu:s definition av livslångt lärande delas begreppet i denna publikation in i formellt lärande, icke-formellt lärande och informellt lärande.

Formellt lärande, i denna bok benämnt som formell utbildning, är kanske det vi först och främst tänker på som lärande och utbildning. Den karaktäriseras av medvetna och organiserade lärande aktiviteter. Det finns en strukturerad hierarki vad gäller nivåer och/eller årskurser och ofta antagningskrav och krav på formell ansökan för att delta i utbildningen. Utbildningen, som bedrivs inom etablerade utbildningsinstitutioner, har förutbestämt innehåll och kända pedagogiska metoder. Inom formell utbildning återfinns bland annat förskoleverksamhet och ungdomsskola liksom högskola/universitet och kommunal vuxenutbildning. I denna publikation ingår även arbetsmarknadsutbildning och längre kurser inom folkhögskolan i formell utbildning.

Icke-formellt lärande är utbildning organiserad vid sidan av det reguljära utbildningsväsendet. Det icke-formella lärandet är också medvetna och organiserade lärande aktiviteter, bedrivna inom någon form av utbildnings- eller lärandeinstitution med lärare eller ledare. Skillnaden gentemot den formella utbildningen är att det inom icke-formellt lärande inte på samma sätt existerar nivå- och årskurssystem och inte heller antagningskrav eller liknande. Till det icke-formella lärandet hör exempelvis studiecirkel, kortare kurser inom folkhögskolan,

personalutbildning och andra kurser, seminarier och studiedagar. I fortsättningen kommer icke-formellt lärande att benämnas som kurser och studiecirklar.

Med *informellt lärande* avses aktiviteter som en individ har organiserat på egen hand utan att delta i kurser eller andra utbildningar, med syfte att förbättra sina kunskaper eller färdigheter inom något område. Denna typ av lärande äger rum i det dagliga livet, på arbetet, med familjen osv. Det kan handla om att medvetet söka information genom media, lära sig ett nytt dataprogram eller lära sig spela ett musikinstrument. Utmärkande för sådana lärandeaktiviteter är att det inte sker inom några särskilda institutioner och att det oftast bedrivs på egen hand eller tillsammans med andra men utan formell ledare. I denna bok kommer informellt lärande att benämnas som självstudier och beskrivas utifrån följande fyra metoder; inläring/informationssökning via besök på utställningar och mässor, självstudier genom att läsa facklitteratur, inläring/informationssökning via internet/intranät, dator och cd-rom och utbildning via radio, tv, video och kassett.

Till det informella lärandet kan också läggas det som vi mer slumpmässigt lär oss i vardagen. När vi läser tidningar, utövar någon fritidssysselsättning eller är på jobbet lär vi oss ofta saker, utan egentlig avsikt att göra det. Det slumpmässiga lärandet kommer dock inte att behandlas i denna bok.

Målen med vuxnas lärande

Sverige har sedan 60-talet satsat stora resurser på vuxnas lärande. Samhällets och statsmakternas mål med vuxenutbildningen har alltsedan dess byggts på ungefär samma grundprinciper. Målformuleringarna innefattar ett demokratimål, ett tillväxtpolitiskt mål, ett individmål samt ett fördelningspolitiskt mål.

Regeringens förslag till mål för vuxnas lärande inför 2000-talet formuleras på följande sätt i proposition 2000/01:72:

Alla vuxna skall ges möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning.

För att nå målen föreslår regeringen ett antal strategier för utvecklingen av vuxnas lärande. Bland annat framhålls att individens lärande ska stödjas genom rådgivning och vägledning, liksom att ekonomiskt stöd ska erbjudas vuxna för att stimulera till deltagande i lärandeaktiviteter.

Ansvar för att ovanstående mål och strategier ska förverkligas, och att behovet av allmän och specialinriktad utbildning tillgodoses, läggs på samhället, arbetsgivarna och de enskilda tillsammans.